

*ЖИВОТ
В ДВА СВЯТА*

Редактор **Райчо Радулов**
Художник **Людмил Веселинов**
Технически редактор **Стефка Иванова**
Коректор **Мери Великова**

Формат 60x90/16. Печ. коли 18,5

КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА „ТРУД“
Бул. „Цариградско шосе“ № 47, етаж 1;
тел.: 971-99-18

Разпространение – тел.: 846-75-29

e-mail: office@trud.cc

www.trud.cc

www.znam.bg

Печат „Инвестпрес“ ООД

© Райко Николов, автор, 2014 г.
© Людмил Веселинов, художник, 2014 г.
© Книгоиздателска къща „Труд“, 2014 г.

ISBN 978-954-398-338-4

РАЙКО НИКОЛОВ

*ЖИВОТ
В ДВА СВЯТА*

ПЪРВА ГЛАВА

ПОСЛАНИК НЕДОЛЮБВАН

В напреднала възраст, след продължително колебание и умуване дали има смисъл да започна да пиша нова книга, реших да посегна към перото, без да съм сигурен докъде ще стигна в това си начинание. Разсъждавах, че в най-лошия случай ще оставя някакъв ръкопис на внуците си да четат за житието и битието на своя дядо, когато него няма да го има вече на този свят. А искаше ми се да споделя още нещо за себе си, за детството и юношеските си години, за родното място и нашия род, за дейността си като български дипломат и да опиша как ми протичаше времето, след като ме пенсионираха, и какво ме вълнуваше в новородената ни демокрация. И то без в изложението си да се придържам към определен хронологичен ред.

През месец април 1984 г., в разгара на една шумна пропагандна кампания на Запад срещу България и в един критичен период на отношенията ни с Италия през Студената война, аз заминах за Рим, за да поема там поста на посланик на нашата страна. Тогава в Италия и САЩ България беше обвинявана, че по нареждане от Москва е организирала извършеното от турския терорист Агджа покушение срещу папа Йоан-Павел II на 13 май 1981 година. Във връзка с това беше в ход подготвянето на сензационен, наречен „процес на века“ срещу трима наши граждани: Сергей Антонов, работещ в представителството на Българската гражданска авиация в Рим, и бившите служители в нашето посолство в италианската столица Айвазов и Василев. Важна, отговорна и трудна беше мисията, с която бях натоварен от нашето правителство, преди да тръгна за Рим. По-нататък ще посветя цели страници на този въпрос.

По време на този скалъпен, продължителен „процес на века“ цялото предумишлено скроено обвинение срещу нашата държава се сгромоляса. Благодарение на нашата защита главно от италианския адвокат професор Джузепе Консоло в съда се разкри кои, как и защо отвъд Атлантическия океан са замислили операцията „българска следа в атентата срещу папата“ и са внушили на послушни италиански магистрати да я проведат. Римският наказателен съд се видя принуден през 1986 г. да оправдае тримата наши граждани. За целта обаче той прибегна до формулата, че ги „оправдава поради липса на достатъчно доказателства“, за да смекчи по този начин компрометирането на магистратите, виновни за инсценирането на този процес.

Още преди да тръгна за Рим, знаех, че с приключването на моята мисия там ще се разделя завинаги с обичаната си професия и ще бъда пенсиониран. Времето за това приближаваше. Ако обаче служебното ми положение зависеше само от нашия министър на външните работи Петър Младенов, аз нямаше да прекарам цели 6 години на този мой последен посланически пост. Защото Петър Младенов не забравяше и не прощаваше, че по служебни въпроси си позволявах да отстоявам мнения, различни от неговите, и че всеки път се оказвах прав. На друго място читателят ще научи за сблъсъците на становища между него и мен. Както знаем, при заимстваната от нас съветска политическа система Политбюро на ЦК на БКП управляваше държавата. Правителството изпълняваше неговите решения. Макар че министърът на външните работи беше член на Политбюро на ЦК на БКП, той нямаше свободата и правото да се разпорежда както му хрумне с висшите кадри в апарата на нашата дипломация.

Съгласно възприетия у нас ред пристигащите от чуждите столици шифрограми, изпращани от нашите посланици по важни въпроси на отношенията ни с външния свят, както и интересни техни доклади и информации, бяха довеждани до знанието на всички членове на Политбюро на ЦК на БКП. Така те можеха да следят дейността на посланиците ни в чужбина и да добиват впечатление за техните умения и способности.

Тази практика имаше своята добра страна, тъй като предпазваше висшите дипломатически кадри от евентуални своеволия на

външния министър. Нека да не прозвучи като самохвалство, но аз минавах за един от най-активните посланици в чужбина. Лично началникът на кабинета на държавния глава ми казваше, че моите шифрограми се четели с интерес от членовете на Политбюро на ЦК на БКП. Но поради споменатата по-горе причина не бях „любимец“ на външния ни министър. Той обаче трябваше да ме понася и търпи. Никак не е добре за един посланик, изпратен на важен пост в чужбина, който си върши съвестно работата, да няма опората и разбирането на своя ръководител.

След приключването на историята с „българската следа в атентата срещу папата“ Петър Младенов пристигна на официално посещение в Рим, в отговор на получена най-после покана от неговия италиански колега Джулио Андреоти. Тогава, колкото и учудващо да бе, заради личното си отношение към мен Петър Младенов отказа да посети нашето посолство в Рим, не пожела да се срещне с неговия състав и да говори за бъдещите ни задачи в Италия в ролята си на ръководител на нашата дипломация. А Италия си оставаше първостепенен наш външнотърговски и икономически западен партньор. Дойдеше ли в посолството, Младенов нямаше как да не спомене пред моите подчинени, че за добра дейност в Италия съм получил най-високото държавно признание и отличие – орден „Народна република България“ първа степен. Не му се щеше да стори това. Той не прие и предложението ми да даде интервю на най-четения италиански ежедневник за откриващите се в бъдеще по-благоприятни перспективи за сътрудничество с Италия след процеса в Рим. Не бях мил и драг и на Андрей Луканов по аналогични причини.

След отстраняването на Тодор Живков от власт в резултат на радикалната промяна в България на 10 ноември 1989 г. Петър Младенов бе избран за президент на републиката, а Андрей Луканов зае поста министър-председател. И двамата, един след друг, не се задържаха дълго на кормилото на държавата. Петър Младенов заради изречени в пристъп на гняв закани срещу демонстрация на десните опозиционни сили се наложи да подаде оставка през лятото на 1990 година. Той беше игнорирал максимата: „Не действай, не пиши и не говори под влияние на гнева и омразата“.

След известно време така се стекоха обстоятелствата, че синът ни Марин, кариерен дипломат, бе назначен за заместник-министър на външните работи. При случайна среща с него Младенов го помоли да ми предаде поздрави. С това той като че ли искаше косвено да се извини за спречкванията ни в миналото.

Преждевременна смърт покоси Петър Младенов. Казват, че за мъртвите трябва да се говори добро или нищо, но някои истини за тях не бива да се премълчават. И все пак аз смятам, че ако Младенов беше останал жив, в политическия ни живот той щеше да играе по-положителна роля от страна на левицата, отколкото днешните ѝ ръководители.

Лоша съдба сполетя и Андрей Луканов, който, след като вече не беше министър-председател, бе убит на 2 октомври 1996 г., още неустановено от кого. Навярно с амбициите и плановете си за бъдещето Луканов ще да е застрашавал много големи интереси и това му е струвало живота.

В Рим на приеми, коктейли и по други поводи в разговори със западни посланици, възнаградени като мен с последен пост в италианската столица, ние си споделяхме какво ще правим, след като ни пенсионират. Едни ми казваха, че ще се занимават с управлението на своите имоти, други, благодарение на известността си в своята страна, бяха решили да се кандидатираат в изборите за сенатори или депутати, трети, разчитайки на богатите си знания и опит в международните дела, се надяваха да станат високоплатени консултанти в една или друга многонационална компания, а четвърти възнамеряваха да се отдадат на приятни и забавни пътувания из света или на писане на мемоари. Аз също се питах какво ще правя, когато престана да упражнявам професията си.

РЯЗКАТА ПРОМЯНА

През лятото на 1990 г. се завърнах окончателно от Рим в София. Явих се в отдел „Кадри“ на Министерството на външните работи и си подадох документите за пенсиониране. Никой от ръководството на Министерството не благоволи да ме види и да ми каже, макар и формално, няколко думи на признание за моята

четирийсетлетна дейност на външнополитическия фронт. Бях от малцината с такъв дълъг трудов стаж в апарата на българската дипломация. Все още държавата се управляваше от Българската комунистическа партия, към която принадлежах. В нея обаче в онзи момент командваха „горбачовистите“ (Младенов, Луканов и др.), които, инспирирани от Москва, отстраниха от властта Тодор Живков. Те се обграждаха от по-млади предани им лица, жадни да изместят по-възрастните от постове в партията и държавата. Аз бях от друго поколение и изключвах „горестоящите“ да се сетят за някаква моя бъдеща ангажираност в дейност на обществени начала.

Пенсионирането на служители от държавния апарат винаги е съпроводено с рязка, коренна промяна в живота им, със загуба на тяхното положение и място в обществото. Това неизбежно им навява чувство на безполезност, изолираност и самота. Още Балзак е писал, че за чиновниците пенсионирането е много болезнено и често ги довежда до меланхолия и депресия. Докато хората на тежкия физически труд очакват с нетърпение да завърши трудовият им стаж за пенсиониране, не е такъв обаче случаят с висшите функционери в държавата, към които спадат и дипломатите. Поначало за посланиците е мъчително да се разделят със своята професия. Те са свикнали, когато са в чужбина, към тях да се отнасят с уважение и внимание и да се обръщат към тях с „Ваше Превъзходителство“. С такава титла е прието да се удостоават държавните глави, външните министри и посланиците.

Преди години ми беше попаднала в ръцете една обемиста книга от френската писателка Симон дьо Бовоар за остаряването. Тя представляваше едно много подробно и задълбочено изследване на тази тема. Авторката проследява в детайли как от древността до наши дни се е гледало на лицата в напреднала възраст и какво тя означава биологически и психологически за тези, които са стигнали до нея. Читателят научава от Симон дьо Бовоар и какво са споделяли за своята старост и настроенията си световноизвестни писатели, философи, учени и др.

Между другото тя цитира своя съвременник и съотечественик, големия писател Луи Арагон, според когото „животът на възрастния е серия от погребения и самота“. Възрастният има

зад себе си много смърти. Затова друг голям френски писател, известно време и дипломат, от XIX век – Шатобриан, е писал, че неговият дълъг живот е бил като „римските пътища с гробове от двете страни“. Често сме чували да казват, че всички желаят да живеят дълго, но никой не иска да остарее.

През 1973 г. в началото на моя мандат на постоянен представител на България при Службата на ООН и международните организации в Женева, поощряван от съпругата си Лидия, започнах да си водя дневник за това, как протичат дните ми като посланик. Продължих да върша това и по-късно, макар и невинаги редовно, когато бях посланик в Белград и Рим, с оглед на спохождащата ме идея евентуално след пенсионирането си да пиша мемоари. Пристъпих към това без задръжки и автоцензура, при свободата на словото и мисълта след голямата промяна у нас на 10 ноември 1989 година. В известен смисъл така щях да продължавам да живея с професията си, след като вече не я упражнявах.

„ГЕОПОЛИТИЧЕСКАТА КАТАСТРОФА“

Моите внуци и немногобройни читатели на мои мемоари сигурно ще се запитат как аз, дългогодишният дипломат на управляваната от комунистическата партия България и член на тази партия, посрещнах историческия обрат у нас след 10 ноември 1989 година, резултат от провала на социалистическата система. Отговарям, че приех случилото се с надеждата, че ще настъпят по-хубави дни за нашата страна. Защото виждах, че въпреки постигнатия от България напредък в някои области в сравнение със западноевропейските капиталистически страни тя изостава в развитието си. На едно съвещание в София с посланици в големи столици държавният и партиен ръководител Тодор Живков буквално заяви, че „без преустройство социализмът загива“. Но точно в какви радикални реформи следваше да се изрази това „преустройство“ на системата, не беше много ясно за управляващите тогава. Те, както винаги, изчакваха да видят какво ще предприеме първо съветското ръководство начело с Горбачов. Най-неочаквано обаче събитията се развиха така ускорено, че се разпаднаха

последователно Организацията на държавите, участващи във Варшавския договор, Съветът за икономическа взаимопомощ и самият Съветски съюз.

Съветските ръководители след края на Втората световна война и в периода на т.нар. Студена война поставиха в центъра на геополитиката военната мощ. В съперничеството със САЩ за влияние в света те доста се увлякоха в надпреварата с тях във въоръжаването с ядрени и конвенционални оръжия. Стремехът им да спечелят на своя страна новоосвободените от колониализма страни и да ги подпомогнат да тръгнат по „некапиталистически път на развитие“ им костваше значителни ресурси. Всичко това довеждаше Съветския съюз до изтощаване. В Москва не разбраха, че в Европа, а не в Африка или другаде се решаваше въпросът за крайния резултат в съревнованието между капиталистическата и социалистическата система.

Не вървяха добре работите за Съветския съюз в източноевропейските му съюзници, тръгнали по неговия път на развитие, а да не говорим и за сериозните усложнения в отношенията му с Китайската народна република след смъртта на Сталин. Примери за това бяха: бунтовете с антикомунистическа и антисъветска насоченост в Източен Берлин през 1953 г. и в Познан, в Полша през 1956 г., въстанието в Будапеща пак през 1956 г., потушено от части на съветската армия, и навлизането на войските на Организацията на държавите от Варшавския договор в Чехословакия през 1968 г., за да спасят социалистическия строй там.

В края на 1979 година последва и най-груба намеса на Съветския съюз с войски в ислямски Афганистан, с цел да бъде задържан просъветският режим в Кабул. През 80-те години на миналия век в Полша застрашително за самия социалистически строй надигнаха глава опозиционните и антисъветски настроените среди, изразител на които най-вече беше профсъюзът „Солидарност“. Всичко това злепоставяше Съветския съюз пред света и уронваше неговия престиж. Ислямските държави и много други страни осъдиха в ООН действията на Съветския съюз в Афганистан. Както е известно, Съветският съюз претърпя пълен провал на своите планове в Афганистан, също както САЩ в тяхната авантюристична и продължителна война във Виетнам.

От вестниците узнахме, че в едно свое изказване руският президент Путин, в носталгия по миналото величие на Съветския съюз, окачествил неговото разпадане като „геополитическа катастрофа“. Очевидно и ръководителите на комунистическите партии в Източна Европа и другаде споделяха тази преценка. Аз лично съм на мнение, че разпадането на Съветския съюз като многонационална държава и като строй представляваше закономерно явление, последвало процеса на деколонизация през 60-те години на миналия век. Навремето генерал Дьо Гол смяташе, че „национализмът е по-силен от всяка идеология“. Изглежда, беше прав. И освен това провалът на една голяма кауза, каквато е социализмът, се дължеше повече на нейните привърженици, на делата им, отколкото на нейните противници.

Историческият обрат в света с разпадането на социалистическата система и на Съветския съюз предизвика държавници, политици и социолози нашироко да го коментират. Известният американски професор Френсис Фукуяма побърза да заключи, че това епохално събитие бележи „края на историята“, или, с други думи, той обяви за вечен „либералния капитализъм“.

Някои застъпваха мнението, че установеният в Съветския съюз и Източна Европа социалистически строй е представлявал едно „изнасилване на историята“, а историята си отмъщава на тези, които я изнасилват. Но и след разпадането на социалистическата система и изчезването на Съветския съюз от географската карта борбите в различни страни, в това число и в самите САЩ, против бедността и за едно по-справедливо общество не секваха.

Интересно за отбелязване е, че на фона на финансовата и икономическата криза, започнала през 2008 г. и все още продължаваща, обхванала най-вече САЩ и европейските държави, група крупни американски милиардери начело с Бил Гейтс (чието богатство се оценява на над 50 милиарда долара) апелираха към своите колеги да върнат на обществото голяма част от своето богатство. Не бе ли това признание, че те дори се чувстват притеснени от дълбоката пропаст между богати и бедни в САЩ? В самите САЩ, срещу Уолстрийт, се появи цяло едно движение. А френският президент Никола Саркози по повод на споменатата

финансова и икономическа криза препоръча „морализиране на капитализма“! Не е настъпил „краят на историята“ и светът ще продължава да се променя. Аспирациите за едно „посткапиталистическо общество“ ще печелят все повече привърженици.

ПРОТИВНО НА ОЧАКВАНИЯТА

След разпадането на социалистическата система и на групировката Съвет за икономическа взаимопомощ (СИВ) от всички бивши източноевропейски социалистически страни в най-тежко положение се видя България. Голяма част от нейните индустриални предприятия на по-ниско технологично ниво от сходните в западноевропейските държави, при загубването на своя пазар в зоната на СИВ, нямаше къде да пласират продукцията си и те фалираха. Последва тяхната приватизация на безценица и ограбването им. Заедно с това се разрушиха едрото земеделие и животновъдството и запустяха напоителните системи. А рентабилни и механизирани можеха да бъдат само земеделските кооперативни стопанства, чието разтуряне се преследваше със създадените със закон „ликвидационни съвети“.

При единодушно решеното възстановяване на частната собственост върху земята и на рентата за ползването ѝ какво пречеше да се запазят земеделските кооперативни стопанства? Но уви! Развихрените политически страсти и настроенятия против всичко, създадено в миналото, надделяха. Опитът е показал, че успешни са реформите, които представляват синтез, съчетание на стари сполучливи решения с добри нови. Пагубно е за една нация да разруши всичко, градено от предишните поколения. И така освен индустрията западна и селското стопанство в България.

Едно нещастие никога не идва само. При създаденото у нас положение се увеличи безработицата и при свободата за пътуване в чужбина хиляди млади българи отидоха да устройват живота си в западноевропейски държави и в САЩ и Канада. Катастрофално спадна раждаемостта. Населението на България от почти 9 милиона в края на 80-те години на миналия век, намаля до 7 милиона и 300 хиляди. Този демографски срив не разтревожи

никогашно наше правителство. Обезлюдиха се цели села, увеличиха се площите на пустеещи земи.

България получи известност не само на най-бедната страна в Европейския съюз, но и на такава с ширеща се корупция и ненаказвана престъпност. Самата ни опорочена и още nereформирана съдебна система стана обект на критика от съответните инстанции на Европейския съюз. Страната ни е малка по територия и нейното богатство са природните ѝ красоти: морето, планините, реките и горите. Поради сеч и причинявани пожари в горите площите им все намаляват. Но сериозните и екологически проблеми, на думи признавани, на практика не се разрешават. Всички управляващи досега носят отговорност за това.

В културния живот и в областта на образованието не са малко неблагоприятните. На очи бие неграмотността сред ромите, а също и сред изповядващи исляма като религия. Поради всичко това, и най-вече поради обедняването на голяма част от населението, обяснима е неговата носталгия по миналото, когато нямаше толкова много богати и толкова много бедни, колкото днес.

Историческият обрат в България, настъпил след 10 ноември 1989 година, откри перспективи за една нейна по-активна роля в регионален и европейски план на защита на интересите ѝ. С разпадането на Титова Югославия на съставните ѝ републики обективно нарасна тежестта на България като играч на Балканите. Нашата страна никога не е била в по-благоприятно положение, отколкото след приемането ѝ в НАТО и в Европейския съюз, да действа за разрешаването на някои висящи въпроси със съседните ни страни: Република Македония, Сърбия и Турция. За съжаление обаче в преходния период от тоталитарен режим към демократично общество цялото внимание на управляващите у нас бе погълнато от вътрешните политически борби и по тази причина бяха пропуснати възможности да се предприемат своевременно постъпки по дипломатически път за уреждане на неразрешените ни въпроси със споменатите съседни страни. Решението на нашето правителство например да признае независимостта на Косово можеше да се обвърже с насрещен ангажимент на албанците, не само от Косово, да въздействат върху

скопското ръководство за една по-друга, дружелюбна политика към България.

Тъй като в края на Първата световна война победителите в нея решиха да накажат България, понеже се беше наредила на страната на губещите, Австро-Унгария и Германия, Западните ѝ покрайнини бяха предадени не на Сърбия, а на Сърбохърватско-словенското кралство. Разпадането на Титова Югославия формално ни даваше повод да поставим на Сърбия въпроса за Западните покрайнини. Естествено те нямаше да бъдат върнати на България, но можеше тогава с цялата сериозност, която се налагаше, да защитим правата на българското малцинство в Сърбия, което постоянно се оплаква от дискриминационните мерки, на които е подложено, и от примиряването на управляващите у нас с това положение.

НАКРАТКО ЗА ДЕМОКРАЦИЯТА

Тъй като съм завършил Юридическия факултет в Софийския университет „Свети Климент Охридски“, изучавал съм държавно и конституционно право и различните форми на държавно управление. Чел съм и след студентските си години, че демокрацията е на степени. Тя никога не е пълна и съвършена и винаги може да бъде застрашена. Лицето ѝ е различно в различните страни, в които е установена, и зависи от културата и традициите им. Според Дон Луиджи Стурцо, противник някога на италианския диктатор Мусолини и по тази причина живял в изгнание в Англия, „демокрацията не е режим за малолетни“.

Американският учен Самюъл Хънтингтън например не споделя схващането за универсалната приложимост на ценностите на демокрацията. Още през XVIII век скептичният Волтер е считал, че „само мравките се славят с отлична демокрация“, защото всички са равни и всички работят за общото благо. Хората обаче са егоисти, тези, които ги управляват, не са съвършени и затова няма и съвършена демокрация.

Всеобщо е разбирането, че демокрацията е нещо повече от практикуването на свободни избори, от наличието на политически

плурализъм и от излъчването на правителство от парламентарно мнозинство. Тя е и морален кодекс за поведение на гражданите, на политическите дейци от партиите и на притежаващите властта. Всички те трябва да могат да управляват и себе си, всички те имат права, но и задължения да изпълняват. Дори според известния испански философ Мигуел Унамуно, живял в първата половина на XIX век, „задълженията и тегобите, които демокрацията налага, са повече от правата и привилегиите, които дава“. Наруши ли се този баланс на права и задължения, демокрацията е в риск от израждане. А интересно е, че известният британски държавник, лидер на Консервативната партия и автор на исторически трудове Уинстън Чърчил през миналия век е казал, че „демокрацията е лоша система, но тя е по-малко лоша от всички други системи“.

Всяко правителство при демокрацията е временно и винаги е възможно да загуби подкрепа в парламента, и да бъде бламирано и заменено от дошла на власт опозиция. Едно правителство, излъчено от парламентарно мнозинство, не е непременно демократично, ако е „тиранично“ спрямо опозицията в малцинство и ако не се вслушва в нея. Тогава демокрацията се превръща във фасадна. Най-често тези, които са на власт, се опияняват от нея и се стремят да я задържат колкото може по-дълго. Убедихме се, че демокрацията гарантира свободи на гражданите, но не и благоденствие и социална справедливост за всички. Някои философи обаче твърдят, че бедността при демокрацията е за предпочитане пред просперитета под деспотичен режим.

Като се има предвид, че числото на гласовете в изборите е решаващо при демокрацията, за получаването им у нас се прибегва до най-порочни начини, включително и до подкупи, и до най-долнопробна пропаганда между състезаващите се за властта. Тъжно е да се наблюдават словесните битки в Народното събрание между управляващите и опозиционните партии с техните взаимни обвинения в корупция, лъжи и клевети. Още по-тъжно е, че тези словесни битки се пренасят и в Европейския парламент от нашите евродепутати там, и с това се създава много лош образ на България пред външния свят. Привърженици и опоненти на властта не се държат отговорно и държавнически.

Когато в демократична страна хора от етнически и религиозни малцинства злоупотребяват с дадените им права и свободи, те предизвикват нейната вътрешна нестабилност и с това създават и проблем за сигурността ѝ. Етническите и религиозните малцинства са винаги подозирани, че са насърчавани и манипулирани отвън за постигане на чужди политически цели. В случая с България, въпреки забраната за образуване на политическа партия на етническа основа, съществува и развива дейност Движението за права и свободи.

След като престана да съществува Организацията на държавите, участващи във Варшавския договор, пред България се постави с цялата си сериозност въпросът за нейната сигурност, както и въпросът по кой път да тръгне при новите геополитически реалности. За щастие в последна сметка бяха игнорирани гласовете за неутралитет във външната политика и се постигна национално съгласие България да кандидатства за членство в НАТО и в Европейския съюз.

По политически съображения след края на Студената война Западът уважи молбата ѝ. На 29 март 2004 г. България бе приета за член на НАТО, а на 1 януари 2007 г. влезе и в Европейския съюз. Тя направи един наистина исторически избор, но той сам по себе си не разрешава възникналите други проблеми за бъдещото нейно развитие особено в областта на икономиката. Но нека да се върна назад в миналото.